

***Met liefde voor Lochem
Samen leven en goed wonen***

Verkiezingsprogramma

2022-2026

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Leefbaarheid en wonen	4
Leefbaarheid en openbare ruimte	
Wonen in Lochem	
Sport en cultuur	
3. Inclusie en welzijn	8
Inclusie, emancipatie en integratie	
Armoede, schuldhulpverlening en armoedebeleid	
Zorg, welzijn en preventie	
4. Arbeid en economie	15
Participatie en werkgelegenheid	
Economie en toerisme	
5. Duurzaamheid	19
Duurzaamheid en energietransitie	
Natuur en biodiversiteit	

24 nov21

1. Inleiding

Op de toekomst voorbereid

In dit verkiezingsprogramma komen zowel onze visie als onze plannen voor de gemeente naar voren. Daarin gaan we in op de verschillende gebieden waar we als inwoners en gemeenteraad mee te maken krijgen.

Het hier gepresenteerde programma bevat echter een veelheid aan wensen en keuzes, die – in realiteit -niet allemaal tegelijk verwezenlijkt zullen worden. Onze visie en onze plannen komen er wel in tot volle wasdom.

De PvdA Lochem gaat uit van een gezonde financiële positie van de gemeente Lochem met een inzichtelijke boekhouding. Doel is niet om zoveel mogelijk reserves te genereren. We vinden dat de algemene reserves er zijn om risico's op te vangen, maar *ook* om extra te investeren (preventief) en problemen voor onze inwoners op te lossen of om structurele verbeteringen te realiseren.

Als gemeente hebben we verantwoordelijkheid voor een groot aantal algemene diensten en voorzieningen zoals bijv. verlenen van vergunningen, paspoorten, trouwen, uitvoering wmo en jeugdzorg, afval verwerken, openbare ruimte en groen onderhouden. De gemeente heeft ook een essentiële taak om mensen die dat nodig hebben te steunen. Dit kan kortdurend zijn, als het inwoners even niet lukt, maar soms ook structureel. Iedereen moet mee kunnen doen en erbij horen, of het nu gaat om werk, zorg, welzijn of om investeringen zoals bijvoorbeeld het isoleren van het eigen huis en het vinden van een betaalbare (huur-) woning.

Bij alle dienstverlening en steun werkt de gemeente vanuit vertrouwen en kijkt het met een creatieve, brede blik naar de vraagstukken voor de komende jaren. Daarin werken we regionaal of provinciaal samen waar dat vereist is en lokaal waar dat kan. Menselijk maatwerk bovenal.

Vanzelfsprekend werken we in deze aanpak samen met bedrijven, instellingen en plaatselijke groeperingen. En als we in staat zijn de integraliteit in onze werkwijze voorop te stellen, dan kunnen we in gezamenlijkheid bouwen aan een mooie, duurzame en sociale gemeente Lochem.

PvdA Lochem

2. Leefbaarheid en wonen

De leefbaarheid in onze gemeente staat op een hoog peil vanwege de ruime en groene woonomgeving, de aanwezigheid van veel voorzieningen en het hebben van divers werk. Inwoners kunnen invloed uitoefenen op dorpsplannen en burgerinitiatieven. Daardoor voelen zij zich verbonden met de lokale samenleving, doen mee aan het verenigingsleven en verrichten veel vrijwilligerswerk. De gemeente is dienend en faciliterend aan de gemeenschap.

Cultuur is belangrijk voor de leefbaarheid in buurten en kernen. Denk aan bibliotheken, schouwburg, musea, maar ook aan actieve vormen als cultuureducatie en muziekonderwijs. Wij staan voor een open en diverse samenleving, waarin iedereen zich naar wens kan ontplooiën. De PvdA vindt het belangrijk dat alle vormen van cultuur toegankelijk en betaalbaar blijven voor mensen met een smalle beurs.

Leefbaarheid

Onze keuzes

- De leefbaarheid en de levendigheid van de binnenstad van Lochem en de andere kernen krijgen een stevige impuls;
- Participatie van bewoners bij gemeentelijke planvorming wordt naar een hoger niveau getild om beter aan te sluiten bij de wensen en behoeften. Geïnspireerd door mooie voorbeelden in het land, gaan wij *de bewonersdeal* introduceren. En die gaat verder dan de huidige grondadoptieregeling, waarbij inwoners voor hun deur een stukje groen mogen onderhouden.
- Kennen en gekend worden. In iedere kern komt een mogelijkheid om samen met contactambtenaren over de leefbaarheid uit te wisselen. Bewoners kunnen er terecht met vragen en buurtinitiatieven krijgen er ondersteuning.
- Straten, stoepen en voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen, ook als je een handicap hebt. Wij streven er naar *de best toegankelijke gemeente van Nederland* te worden.
- Om dit te kunnen realiseren en om aan nieuwe initiatieven en evenementen ruimte te geven, willen wij hiervoor een *stimuleringsbudget* beschikbaar stellen.

Openbare ruimte

De openbare ruimte is superbelangrijk. Het is het gebied waar je fietst of wandelt, sport, speelt en contacten maakt. Daarom dient de openbare ruimte goed onderhouden, schoon en veilig te zijn, met speciale aandacht voor kinderen.

Onze keuzes zijn:

- Elke kern is voetganger- en fietsvriendelijk en de maximumsnelheid wordt 30 km.
- De ecologische diversiteit wordt versterkt door meer variatie van natuurelementen zoals water, boomsoorten, struiken en water.
- Echt overbodige (tegel) verharding gaan we verwijderen. En er mag wat kunst in de openbare ruimte.
- De gemeente gebruikt en beschermt de natuurlijke waarde van de eigen gronden en de eigen bermen en stroken. Er wordt goed samengewerkt met diverse maatschappelijke organisaties.

- Verloedering van de openbare ruimte gaan we tegen: stoeptegels recht leggen, hondenpoep en zwerfafval opruimen, nette afvalbakjes in de parkjes.
- Kinderen kunnen veilig en onbezorgd spelen in de openbare ruimte. Op- of naast het schoolplein zwerven geen lege drugszakjes rond.

Voorzieningen

De gemeente heeft een mooi aanbod aan openbare voorzieningen, van zwembaden, sportvelden, sporthallen, buurthuizen, bibliotheek tot schouwburg en musea.

Het overeind houden, veelal met vrijwilligers, blijft cruciaal.

Er verdwijnen ook voorzieningen, zoals supermarkten uit kleine kernen of een aantal pinautomaten. In een vergrijzende gemeenschap als Lochem is dit een zorgelijke ontwikkeling. Wij willen deze trend stoppen en omdraaien.

Voor de jeugd is het aanbod aan voorzieningen in onze gemeente karig. Daarom moet jongerenwerk, anders dan nu, gericht zijn op *alle* kernen. We willen in gesprek met jongeren in elke kern, om te horen wat zij missen en graag willen.

Onze keuzes zijn:

- Uitvoerend jongerenwerk in alle kernen gericht op de leeftijd 10 tot en met 16 jaar. In gesprek met jeugd in alle kernen. Luisteren naar hun wensen en geld steken in de uitvoering
- Investeren in culturele voorzieningen die een bijdrage leveren aan diversiteit en de leefbaar- en aantrekkelijkheid van een buurt of kern;
- Waar die behoefte blijkt, ondersteunen we de kernen om winkels in stand te houden of te realiseren.

Wonen

Wonen is een levensbehoefte en doe je in een buurt of wijk, kern of stad en altijd samen met anderen. Maar dan moet die woning wel gebouwd worden, vooral voor mensen met de smallere beurs.

De PvdA wil dat de gemeente weer echt regie neemt op de woningmarkt. Door grondprijzen laag te houden en aan de slag te gaan met eigentijdse bouwmethodes, zodat er weer grootschalig en betaalbaar gebouwd kan gaan worden. Als dat nodig is wil de PvdA nog verder gaan, bijvoorbeeld door te werken met erfpacht, antispeculatie-afspraken, en mensen met een sociale en/of economische binding voorrang geven.

Onze keuzes

- sociaal, betaalbaar en duurzaam wonen

We zorgen ervoor dat marktpartijen tot sociale keuzes komen. Daarvoor zetten we lokale instrumenten als bestemmingsplannen, woonvisie en huisvestingsverordening in. Zo stellen we voorwaarden aan wat ervoor wie in onze gemeente wordt gebouwd

- We zetten het instrument in van de "*doelgroepenverordening*". Hiermee leggen we vast hoe lang sociale en middel dure huurwoningen behouden blijven als betaalbare huisvesting. Wij stellen de instandhoudingstermijn op minimaal 25 jaar. Bovendien leggen we in deze verordening vast voor welke inkomensgroepen de huur- en koopwoningen bedoeld zijn. Dit

voorkomt dat hoge inkomens de woningen huren/kopen en starters en middeninkomens alsnog geen woning kunnen krijgen.

- We willen voorkomen dat projectontwikkelaars veel geld verdienen aan de woningnood. Daarom geven we alleen een vergunning af als aan onze sociale eisen wordt voldaan.
- Om speculatie te voorkomen voeren we bij nieuwbouwwoningen in onze gemeente een zelfbewoningsplicht in. Hiermee voorkomen we dat koopwoningen worden verhuurd of doorverkocht voor de maximale winst.

Een fijne en leefbare buurt

Onze keuzes

- We streven naar wijken met een divers woningaanbod.
- We hanteren een leegstandsverordening. Hiermee gaan we leegstand tegen en zorgen dat alle gebouwen in onze gemeente gebruikt worden.
- Elke wijk wordt aangesloten op het openbaar vervoernetwerk en we zorgen voor goede bereikbaarheid van voorzieningen.

Gericht bouwen

Onze keuzes

- We stimuleren de doorstroom van ouderen naar kleinere woningen en zorgen ervoor dat zij in hun eigen kern oud kunnen worden. We bouwen hiervoor *levensloopbestendige woningen*.
- We geven voorrang aan jongeren en starters en mensen met een lokale binding.
- We bieden ruimte aan “*experimenteel bouwen*”, zoals tijdelijke noodwoningbouw en het ombouwen van bedrijfspwoningen.
- Met de coöperaties Viverion en IJsseldalwonen willen wij ambitieuze afspraken maken over extra nieuwbouw voor huurders en woningzoekenden, verduurzaming en modernisering van het woningaanbod.

Sport en bewegen

Het belang van actief bewegen en sporten om gezond te worden of te blijven staat niet meer ter discussie, net als het belang van cultuur voor de samenleving. Sport en cultuur zijn echter meer. Ze verbinden en geven mensen structuur in hun sociale contacten.

Sport verbinden met onderwijs en welzijn

Sport leert kinderen om te gaan met winnen en verliezen, samenwerken en met emoties.

Onze keuzes

- Elke basisschool moet een vakleerkracht bewegingsonderwijs hebben en elke leerling moet minimaal twee uur per week kunnen gymmen. Want jong geleerd is oud gedaan. We leggen hiermee niet alleen de basis voor goed beweegonderwijs, maar verminderen ook de druk op leraren in het onderwijs.
- Inzet van buurtsportcoach en basisbanen om sport en bewegen tot in alle kernen en buurten te introduceren Vitale en toekomstbestendige verenigingen zijn hiervoor nodig.
- We kiezen voor nieuwe vormen van samenwerking, bijvoorbeeld het sportieve buurthuis of sportpark.
- Ook als je een fysieke of geestelijke handicap hebt, moet je kunnen sporten en bewegen.
- We vinden dat ieder kind een zwemdiploma moet kunnen halen

- Sportverenigingen moeten op ondersteuning en advies van de gemeente kunnen rekenen. De Sportraad is daarin van grote waarde.
- Op backoffice- en bestuurlijk niveau stimuleren we bundeling en het centraal bieden van ondersteuning en faciliteiten. Waar samen kan, samendoen.
- We stimuleren en investeren waar zinvol in voorzieningen voor individuele sport en recreatie. Denk daarbij aan wandel-, hardloop en mountainbikeroutes in de open lucht, maar ook buitenfitness of yoga in de parken.
- We helpen de sportverenigingen bij het verduurzamen van hun accommodaties met zachte leningen.

Cultuur

Cultuur in al zijn verschijningsvormen draagt bij aan de leefbaarheid. En net als de samenleving is de cultuursector inclusief, zonder onderscheid des persoons. Iedereen moet kunnen genieten van kunst en cultuur. Voor de PvdA is het belangrijk dat alle vormen van cultuur toegankelijk en betaalbaar zijn voor iedereen en dat elke cultuuruiting van waarde is.

De coronacrisis heeft de culturele sector onevenredig hard geraakt. De PvdA steunt de culturele en creatieve sector en hanteert de Fair Practice Code voor een eerlijke beloning.

Onze keuzes

- We zijn voor behoud van bereikbare, betaalbare en toegankelijke culturele voorzieningen zoals de schouwburg in Lochem en bibliotheek, toneel en muziek / harmonie in de stad en de kernen.
- Bibliotheken zijn laagdrempelige ontmoetings- en leerplaatsen. Dat betekent dat in alle dorpskernen een bibliotheekfunctie aanwezig is, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de bestrijding van analfabetisme en laaggeletterdheid. Het zou fijn zijn als er allerlei vormen van informatie te vinden zijn en er permanent open wifi-verbindingen zijn
- Cultureel erfgoed beschermen en behouden we.
- Mensen met een beperking krijgen makkelijk toegang tot kunst en cultuur, bijvoorbeeld met rolstoelvriendelijke theater en musea.
- We investeren in kunst op straat en op de pleinen.

3. Inclusie en welzijn

Zorg, preventie en welzijn

De gemeente is verantwoordelijk voor Wmo- en jeugdzorg. Deze taken zijn in 2015 naar de gemeente gegaan, maar helaas is dat niet met voldoende budget gebeurd. De PvdA vindt dat het beperkte budget nooit een belemmering mag zijn om de zorg te leveren die iemand nodig heeft.

De mens centraal en iedereen telt mee

Onze keuzes

- Zorg moet beschikbaar, bereikbaar en betaalbaar zijn. De menselijke maat is daarbij belangrijk. Maatwerk en persoonlijk contact zijn uitgangspunt in onze zorg.
- De overheid staat er niet alleen voor, andere partners doen mee: het buurthuis, de school, de bibliotheek, de sportverenigingen.
- Veel mensen, die lange tijd zorg nodig hebben, zoals bijvoorbeeld mensen met psychische klachten, verliezen hun maatschappelijke relaties. Naast medische zorg en medicatie werken we ook aan maatschappelijk herstel.
- Mensen wonen tegenwoordig zo lang mogelijk thuis in hun eigen wijk/dorp. Maar tegelijkertijd zien we dat bij ouderen eenzaamheid en dementie vaker voorkomen. Dat is een belangrijke maatschappelijke opgave.
- Zorg moet dichtbij worden georganiseerd. Dat geldt ook voor de ziekenhuiszorg en de ambulanceposten.
- De bureaucratische rompslomp moet zo gauw mogelijk overboord. De mens staat centraal, niet de regels (omgekeerde verordening). In de samenwerking met inwoners en instellingen is vertrouwen het uitgangspunt. Controle op kwaliteit is soms nodig, maar niet leidend.
- Onafhankelijke cliëntondersteuning is eenvoudig vindbaar en beschikbaar.

Kans op een gezond leven voor iedereen

Sociaaleconomische verschillen in levensverwachting en gezondheid zijn voor de PvdA onverteerbaar. Armoede (slechte huisvesting, ongezonde voeding) speelt hierin een bepalende rol.

Door in onze gemeente vol op preventie in te zetten en door op hele jonge leeftijd extra in kinderen (en hun ouders) te investeren, valt er een enorme gezondheidswinst te halen voor de kinderen in een kwetsbare positie/omgeving.

Het (preventief) tegengaan van roken, alcoholgebruik en overgewicht door gezonde voeding en meer bewegen zijn belangrijk. De GGD en de consultatiebureaus kunnen dat niet alleen. Mensen hebben steun nodig, of dat van een huisarts- of cliëntondersteuner komt of van een individuele cliëntondersteuner of medewerker van het Baken.

Onze keuzes

- Voorkomen is altijd beter dan genezen. Zo houden we de zorg betaalbaar.
- Armoede, schulden, werkloosheid en zorg- en ondersteuningsvragen worden in samenhang benaderd en aangepakt.

- Basisvoorzieningen voor alle kinderen van 0 tot 12 jaar zijn essentieel en dienen behouden te blijven. Vroegtijdige signalering kan erger voorkomen.
- Voldoende speeltuinen en speelplekken, waar kinderen kunnen bewegen en spelen.
- Watertappunten op alle schoolpleinen, speeltuinen en sportclubs.
- We passen de richtlijnen van de 'Rookvrije generatie' toe.
- In het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs stimuleren we de aandacht voor gezondheid, gezonde voeding, sporten bewegen. Dit doen we bijvoorbeeld via de *gezonde schoolkantine*.
- Voor het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren, ook bij festivals, kijken we niet weg en adresseren we deze problemen in samenwerking met scholen, ouders, welzijnswerkers en politie.
- We zorgen voor een strengere handhaving op de verkoop van pillen en drank aan minderjarigen in onze gemeente.

Mantelzorg

Iedereen krijgt er vroeg of laat mee te maken. En gaat er onder gebukt. Ingeval van minimuminkomen dient ruimhartig met minimabeleid te worden omgesprongen.

Onze keuzes

- We onderzoeken welke mantelzorgers extra ondersteuning nodig hebben.
- De pilot *zorgcoördinatoren* moet voortgang vinden. Ouderen kunnen hier terecht met al hun vragen: van financiën tot zorg, en van huisvesting tot de aanschaf van hulpmiddelen. Als mensen zelf niet meer de deur uit kunnen, zijn huisbezoeken standaard.

Jeugd

Gelukkig gaat het met de meeste kinderen goed. Maar wel groeit 1 op de 9 kinderen in Nederland op in armoede. Met kind centra en jeugdbeleid volgen we de opgroeiende jeugd. Maar er blijft een groep kinderen die echte jeugdzorg nodig hebben. Vroegtijdige signalering en preventieve maatregelen voorkomen die vraag helaas nog niet voldoende.

Onze keuzes

Kinderen in onze gemeente mogen ervan verzekerd zijn dat we alles op alles zetten opdat:

- Jeugdzorg dichtbij wordt georganiseerd
- Maatwerk geleverd wordt in de jeugdzorg en jeugddienstverlening
- Jeugdige mantelzorgers in beeld komen en ondersteuning krijgen.
- Kinderen in hun eigen buurt naar school kunnen gaan
- Veiligheid in en rondom scholen, in wijken en bij verenigingen gewaarborgd wordt
- Alle scholen en speelvoorzieningen veilig, goed onderhouden en volledig toegankelijk zijn voor alle kinderen
- Er geïnvesteerd wordt in bereikbare en toegankelijke voorzieningen zoals consultatiebureaus, GGD, (VVE) peuterspeelzaal, scholen, gebiedsteams met een jeugdspecialisme, cultuur- en sportverenigingen, bibliotheek en jeugdzorginstellingen (GGZ).
- Het alcohol- en drugsgebruik onder jongeren wordt aangepakt.
- We willen in samenwerking met het onderwijs voortijdig schoolverlaten voorkomen en deze vroegtijdige schoolverlaters actief tegemoet getreden.
- Jongeren uit het praktijk- of speciaal onderwijs naar vervolgonderwijs of naar combinaties van werken en leren worden begeleid.

Welzijn

Wij staan voor een open en diverse samenleving, waarin iedereen zich naar vermogen kan ontplooiën. Iedereen doet mee en draagt bij naar eigen mogelijkheden. Als mensen problemen hebben, die ze niet zelf kunnen oplossen, dient in sociale samenhang en met zelfredzaamheid hulp voorhanden te zijn.

Onze keuzes

Inwoners mogen er zeker van zijn dat:

- Er voldoende ontmoetingsmogelijkheden zijn en blijven.
- Sociale cohesie van belang is (de opbouwwerker terug in de wijken)
- De toegankelijkheid van voorzieningen waaronder ook winkels, restaurants e.d. voor mensen met een beperking maximaal is

Armoede, schuldhulpverlening en minimabeleid.

Ofschoon Nederland tot de rijkste landen ter wereld wordt gerekend, leeft nog steeds 10% van de bevolking in armoede. De kansengelijkheid is nog steeds ver weg.

Daar ligt de sleutelrol voor de gemeente. Onze dienstverlening moet hierop ingericht worden. 70% van de huishoudens die in de problemen zit, is niet zichtbaar. Met een goede lokale aanpak zorgen we ervoor dat onze inwoners elkaar kunnen blijven ontmoeten, op het schoolplein, bij de sportvelden en op de markt. Daarvoor willen we schulden vroegtijdig oplossen voor ze leiden tot veel sociale ellende en onnodig hoge kosten. In een dergelijke situatie waarin je je machteloos en hulpeloos voelt, maakt een benadering vanuit begrip in plaats van wantrouwen een wereld van verschil.

De gemeente kiest voor een vorm van hulpverlening, die er op gericht is om de mensen te helpen en niet om hen 'aan te pakken'. Goede schuldhulpverlening en een ruimhartig minima- en armoedebeleid moeten ervoor zorgen, dat mensen mee kunnen blijven doen.

Schuldhulpverlening

Onze keuzes

- Onze gemeente biedt onze inwoners algemene financiële coaching aan. Samen lopen we alle contracten door (zoals energie, telefoon, internet en verzekeringen) en kijken we hoe het goedkoper kan. Wanneer er bijvoorbeeld geld kan worden bespaard door over te stappen naar een andere aanbieder, helpen we mensen met het maken van die overstap en beperken we de administratieve rompslomp.
- De energietransitie en het sterk oplopen van de gasprijs kan leiden tot energie-armoede. Op het moment dat dit aan de orde is willen we inkomenssteun, snelle steun voor woningisolatie, in gesprek gaan met woningbouw en andere verhuurders. Energiecoaches kunnen ondersteunen met kostenbesparing op energiegebruik.
- Onze schuldhulpverlening en minimabeleid zijn gebaseerd op preventie en vroeg-signalering. We zetten alles op alles om te voorkomen dat schulden zo hoog worden, dat ze niet meer te overzien zijn. Om snel te kunnen ingrijpen, sluit de gemeente een convenant met instellingen en organisaties als de woningcorporatie, energieleveranciers en zorgverzekeraars, zodat achterstanden bij de gemeente vroegtijdig worden gemeld en er op tijd kan worden ingegrepen, steeds in persoonlijk contact met inwoners.

- We vinden dat het hebben van schulden niet altijd een kwestie van 'eigen schuld' is. De oorzaken voor schulden kunnen heel divers zijn en eenieder overkomen. Belangrijke levensgebeurtenissen, zoals een echtscheiding, het verlies van je partner, de overgang in een levensfase, minder inkomen door het verlies van je baan of een mager pensioen, spelen vaak een rol.
- Schuldhulpverlening dient dichtbij en vroegtijdig ingezet te worden. Geen lange wachttijden. Een actieve benadering van kwetsbare groepen (Tozoregeling, bijstandsgerechtigden, Zzp constructies, stapelen van baantjes) verdient aanbeveling.
- We gebruiken bij onze schuldhulpverlening en vroeg signalering ook de basisregistratie personen (BRP).
- We kiezen voor snellere schuldhulpverlening en verkorten de duur van de schuldhulptrajecten. Trage schuldeisers moeten gedwongen worden mee te werken binnen redelijke termijnen.
- We voeren een schuldenpauze in, zodat mensen in de problemen weer lucht krijgen en de stapels met rekeningen, aanmaningen en incassokosten niet nog verder zien groeien.
- We doen meer dan alleen de minimale ondersteuning. Waar nodig kopen we de schulden af en verstrekken we saneringskredieten. De terugbetalingstermijnen beperken we tot 3 jaar om mensen sneller perspectief te bieden
- In onze gemeente krijgen mensen recht op een aflospauze van twee maanden per jaar.
- Jongeren met problematische schulden krijgen de kans om in ruil voor werk en scholing kwijtschelding te krijgen.
- Jongeren met problematische schulden worden geholpen hun leven weer op de rit te krijgen. De gemeente neemt hun schulden over en begeleidt deze jongeren naar werk en/of scholing.
- Voor ons staat het doel van inkomensondersteuning voorop. Dat doel is breder dan alleen geld voor de huur en boodschappen: als we met inkomensondersteuning kunnen voorkomen, dat kinderen uit huis moeten worden geplaatst, is dat goed. Sterker, op die manier voorkomen we veel menselijk leed en kunnen we als gemeente (mogelijk) jeugdzorgkosten besparen.
- In dit kader vindt de PvdA Lochem dat het leefgeld voor mensen in de schuldhulpverlening voldoende moet zijn om, zonder wekelijkse zorgen, de basisuitgaven te kunnen doen.

Minimumloon

Onze keuzes

- De PvdA pleit landelijk voor een verhoging van het minimumloon en het sociaal minimum. Dat is nodig om armoede en schulden zoveel mogelijk te voorkomen. Lokaal gaan we voor onze miniregelingen uit van 130% van het sociaal minimum.
- We voorkomen een armoedeval zodat mensen die vanuit een uitkering weer aan het werk gaan, er financieel niet op achteruitgaan. Om mensen te stimuleren weer aan het werk te gaan, is er altijd een terugvaloptie naar de vorige situatie en beperken we het financiële risico.
- Gemeenten mogen ervoor kiezen om bij meer mensen de gemeentelijke belastingen kwijt te schelden door de inkomens- en/of vermogensgrenzen te verhogen. We maken gebruik van deze mogelijkheid in de landelijke wetgeving.
- We beginnen al op jonge leeftijd met goede financiële educatie. Een schuld op jonge leeftijd kan de rest van je leven verpesten.

- We willen de omslag maken van schuld bemiddelen naar schuldsanering. De tijd, die hiermee gemoeid is zou maximaal anderhalf jaar moeten zijn, waarna iemand, die zelfredzaam wil worden, voor een langere periode een budgetcoach moet kunnen krijgen.
- Om ervoor te zorgen dat iedereen in onze gemeente goed verzekerd is, hebben we een ruime gemeentepolis voor alle mensen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum. Deze gemeentepolis is ook voor zorg mijdende volwassenen belangrijk.
- Minima krijgen een tegemoetkoming in de eigen bijdrage van de Wmo als zij geen gebruik maken van de gemeentepolis.
- Onze gemeente heeft een minimapas voor iedereen met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum.
- Met de langdurigheidstoelage helpen we mensen die ten minste drie jaar op het sociaal minimum zitten.
- Het openbaar vervoer is in onze gemeente gratis voor minima.

Samenwerking met de woningcorporatie

Onze keuzes

- Jongeren, die voor het eerst zelfstandig gaan wonen, krijgen een financieel checkmoment om de bewustwording over wat ze financieel te wachten staat te vergroten.
- De financiële checkgesprekken met nieuwe huurders nemen we in de prestatieafspraken met de woningcorporatie op.
- Met de woningcorporaties spreken we af, dat zij huurders met twee maanden huurachterstand bij het Baken aanmelden.
- We spreken bovendien af dat er geen huisuitzettingen (of andere drastische acties) plaatsvinden tot de hulpverlening van huurders op orde is.
- Er vinden geen huisuitzettingen plaats bij mensen, die schuldhulp aanvaarden. Hiermee voorkomen we verdere financiële en emotionele schade.
- Voor minima, die te hoge woonlasten hebben en meer dan 33% van hun besteedbaar inkomen aan woonlasten kwijt zijn, willen we een onderzoek naar het oprichten van een woonlastencompensatiefonds.

Alle kinderen doen mee

Onze keuzes

- Voor kinderen, die in armoede opgroeien nemen we de belemmeringen weg om aan activiteiten mee te doen, zowel op school, met sport als cultuur.
- We werken samen met Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds, de Voedselbank en het Jeugdcultuurfonds om de effecten van opgroeien in armoede in onze gemeente te bestrijden.

Inclusie, emancipatie en integratie

We willen een samenleving waarin iedereen meetelt.

In onze vrije samenleving, die door diversiteit en veelkleurigheid gekenmerkt wordt, is de behoefte aan verbinding groot en is geen ruimte voor discriminatie en racisme. We kiezen voor een inclusieve samenleving, we kijken om naar elkaar, kunnen omgaan met verschillen en zijn weerbaar in een wereld die steeds sneller verandert

Onze keuzes

- We komen op voor de rechten van iedereen. Gelijkheid en vrijheid zijn de basis voor de rechtstaat en van onze samenleving.
- We vinden, dat overheid en hulpverleners er voor jou zijn, ongeacht wie je bent.
- Wie een klacht of melding heeft, kan altijd veilig terecht bij de gemeente en/of bij de politie.

Groepen nader tot elkaar brengen

Onze keuzes

- We investeren in gemengde wijken. Dit doen we bijvoorbeeld door te bouwen voor alle inkomensgroepen en alle leeftijden. Integratie heeft meer kans van slagen als mensen elkaar ontmoeten in de eigen wijk, op school of tijdens het sporten.
- Netwerken worden in onze samenleving steeds belangrijker. Niet alleen mensen, die op jou lijken en tot jouw groep behoren, maar juist ook de mensen, die tot andere netwerken behoren kunnen je vooruithelpen.

Institutionele vormen van discriminatie, achterstelling en kansenongelijkheid

Onze keuzes

- We vinden dat de gemeente zelf het goede voorbeeld moet geven als werkgever. Wanneer er weinig/geen diversiteit is, kan een (tijdelijk) quotum helpen om dit te doorbreken.
- We erkennen dat er ook binnen de overheid institutioneel verankerde vormen van discriminatie voorkomen. Personeelsbestanden zijn zelden een afspiegeling van de bevolking. Daarom voert onze gemeente een actief diversiteitsbeleid voor de eigen organisatie en past dit diversiteitsbeleid als voorwaarde toe in bijvoorbeeld het subsidie- en inkoopbeleid.
- We vinden het belangrijk dat mensen kunnen doorstromen en accepteren geen glazen plafonds. Juist daarom willen we de beschikbare stimuleringsregelingen ontschotten, bundelen en toegankelijker maken voor mensen die zelf niet in de mogelijkheid zijn in hun eigen ontwikkeling te investeren.
- We nemen stelling tegen gemeenschappen of groepen die niet tolerant en discriminerend naar anderen zijn. Dit doen we bijvoorbeeld door in ons subsidiebeleid toegankelijkheidseisen op te nemen in relatie tot de inclusieve samenleving.
- We zorgen, dat mensen elkaar kunnen vinden, en we maken zaken gemakkelijker. Bijvoorbeeld door de kinderopvang te betalen voor mensen die uit de bijstand een opleiding doen en op zoek zijn naar werk. Dat werkt de emancipatie echt in de hand.

De nieuwe inburgeringswet

De nieuwe inburgeringswet biedt kansen om nieuwkomers beter op te vangen in de lokale samenleving. Werken en de taal leren kan worden gecombineerd en de directe toegang tot arbeidsmarkt/scholing brengt mensen met elkaar in contact. We wachten niet tot mensen zelfstandige woonruimte hebben, maar starten al in het asielzoekerscentrum met de inburgering.

Onze keuzes

- Door de nieuwe inburgeringswet zijn wij als gemeente verantwoordelijk voor de inburgering van nieuwkomers in onze (lokale) samenleving. Hierbij is met elkaar leven, in plaats van naast elkaar, van essentiële waarde. Daarom willen wij actief maatjesprojecten ondersteunen en initiëren.
- In ons lokale inburgeringsbeleid gaan we zo veel mogelijk werken en leren combineren. Mensen leren de taal gaandeweg op de werkvloer en in de klas.
- Samen met bedrijven en organisaties organiseren we werkplekken voor inburgeraars. Werk is de beste kans om snel onderdeel van de samenleving te worden en de taal te leren.
- We beginnen voor de verhuizing van de nieuwkomer naar onze gemeente al met taallessen bij het COA en lassen een pauze in tijdens de verhuizing. De gemeente moet binnen 10 weken (na toewijzing door het COA) een plan van aanpak maken met een nieuwkomer.
- Integratie heeft de meeste kans van slagen als mensen elkaar ontmoeten in hun eigen wijk/het dorp, op de school van hun kinderen en op de sportclub.
- We investeren in taalbeheersing op verschillende niveaus.
- Als gemeente nemen we de regie over toelating van taalaanbieders in eigen hand. Hierdoor is maatwerk mogelijk en wordt de kans op frauduleuze praktijken geminimaliseerd.
- Actief burgerschap voor nieuwkomers. Van nieuwkomers verwachten we wat we van alle Nederlanders verwachten: dat je je best doet, dat je je gedraagt en dat je opkomt voor de vrijheden en grondrechten van anderen. We beschermen nieuwkomers tegen groepsdruk.
- In het kader van de inburgeringswet zorgen we standaard voor een vrouwenemancipatieprogramma en een homo-emancipatieprogramma. Tolerantie en jezelf thuis voelen zijn belangrijk.

4. Arbeid en economie

Participatie en werkgelegenheid

Werk staat bij ons voorop. Iedereen verdient een eerlijke kans op goed werk en een rechtvaardig inkomen. Werk is de sleutel tot bestaanszekerheid, waardering, respect en tot deelname aan de samenleving. Met werk zijn mensen in staat een zelfstandig bestaan op te bouwen en hun talenten te ontwikkelen. Betaald werk geeft structuur en zelfvertrouwen. Loon is essentieel anders dan een uitkering krijgen. De PvdA wil zoveel mogelijk inwoners steunen naar betaald werk. Waar nodig wordt begeleiding voor langere termijn ingezet en wordt er op een creatieve wijze gebruik gemaakt van mogelijkheden die er zijn vanuit bestaande regelingen.

Dit betekent ook een *inclusief beleid bij gemeentelijke diensten* en goede arbeidsvoorwaarden en begeleiding van medewerkers die werken bij bedrijven waar de gemeente diensten inkoop.

Onze keuzes

- Als iemand om welke reden dan ook niet de stap naar betaald werk kan zetten, is het streven dat hij of zij naar eigen vermogen zo ver mogelijk op de participatieladder komt. Dat kan met nieuw beschut werk, een basisbaan of werk in de publieke sector.
- Bij werk hoort loon. Zodra er productie wordt gemaakt, hoort er een inkomen tegenover te staan.
- Arbeidsmatige dagbesteding is een opstap in de richting van regulier betaald werk.
- We zetten arbeidsmatige dagbesteding om naar Nieuwe Beschut(te) Werk(plekken).
- We vinden vrijwilligerswerk waardevol, maar geen volwaardig alternatief voor betaald werk. Onder het motto 'vrijwilligerswerk is goed genoeg' zijn veel mensen in de steek gelaten.
- Als mensen in een participatie-/re-integratietraject zitten, hebben we aandacht voor achterliggende problematiek, zoals schulden, scheiding en mentale blokkades. We lossen deze problemen zoveel mogelijk op, zodat deze mensen op een normale manier aan het werk kunnen.
- Om mensen perspectief te bieden willen we in onze gemeente maximaal gebruik maken van de mogelijkheden van de Participatiewet. Dit doen we door mensen, die buiten de regels vallen (tijdelijk) te helpen aan voldoende inkomen, en door gebruik te maken van de mogelijkheid om verplichtingen, die de wet mensen oplegt, (tijdelijk) buiten werking te stellen als dat mensen in hun individuele situatie helpt.
- We willen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan werk helpen en aan het werk houden. Daar is samenwerking tussen gemeenten, onderwijs en werkgevers voor nodig.
- Werkgevers laten we zien wat ze voor hun medewerkers kunnen betekenen in het kader van zaken als laaggeletterdheid, schulden- en armoedeproblematiek, en waar ze daarvoor terecht kunnen. De gemeente gaat werkgevers beter ondersteunen bij het arbeidsfit houden van hun medewerkers.

Mensen, die kunnen werken, maar door omstandigheden zijn aangewezen op bijstand worden respectvol behandeld. Alle ondersteuning vanuit de gemeente om mensen weer aan het werk te krijgen, is maatwerk!

Flexibilisering heeft ertoe bijgedragen dat mensen vaker werken op basis van tijdelijke contracten en er steeds meer (gedwongen) zzp'ers zijn. Vaste arbeidscontracten en een

fatsoenlijk loon zijn en blijven onze uitgangspunten. Ook willen we dat de gemeente Lochem dit van haar leveranciers verlangt.

We blijven mensen scholen, begeleiden hen naar werk en creëren in samenwerking met het bedrijfsleven nieuwe functies. Jobcarving is één van de methoden waarmee we dat voor elkaar krijgen. Door verschillende taken uit verschillende functies samen te brengen in één takenpakket kan een functie gecreëerd worden die past bij iemands mogelijkheden. Zo helpen we bedrijven en gemeentelijke instellingen om invulling te geven aan de Participatiewet. Daarnaast houden we voor onze gemeente beschut werk in stand voor mensen die niet in aanmerking kunnen komen voor een plek op de reguliere arbeidsmarkt. Dat kunnen wij in onze gemeente niet alleen, daartoe moeten wij de krachten bundelen met bedrijven en vakorganisaties en samenwerking blijven zoeken binnen de Stedendriehoek.

Onze keuzes

- De bijstand is een solide vangnet waar mensen als het nodig is gebruik van kunnen maken.
- Er zijn heldere regels voor het krijgen van een uitkering, waarbij de gemeente de uitkeringsgerechtigde activeert en actief begeleidt naar werk.
- Mensen met een uitkering worden vanaf het eerste moment begeleid naar werk.
- Er is sprake van (regionale) samenwerking tussen overheid, onderwijs en (lokaal) bedrijfsleven om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten;
- Wij maken afspraken met onderwijsinstellingen en creëren zo kansen in sectoren waar de vraag naar medewerkers groot is, zoals ICT en techniek;
- De gemeente Lochem creëert garantiebannen voor mensen met een arbeidsbeperking conform de afspraken die hier landelijk over gemaakt zijn;
- Er blijft beschut werk bestaan voor mensen die geen kans hebben op een betaalde baan waarmee ze een eigen bestaan kunnen opbouwen;

Economie en toerisme

De samenleving heeft zich veerkrachtig getoond na de Coronapandemie om weer op het oude niveau terug te keren. De PvdA wil die veerkracht ondersteunen. Samenwerken met diverse partijen in deze sector is essentieel om als gemeente aantrekkelijk te blijven voor onze eigen bewoners en bezoekers.

Detailhandel, Horeca en Cultuur

We ondersteunen detailhandel, horeca en culturele sector om de binnenstad levendig te houden en de kernen leefbaar. We vinden het belangrijk dat in elke kern er minimaal een supermarkt is. Het bestrijden van leegstand blijft een opgave, waarbij we vernieuwende concepten niet schuwen.

Onze keuzes

- Bij winkelgebieden zorgen we voor goede fietsenstalling, elektrische oplaadpunten voor e-bikes en veilige fietsroutes.
- Het winkelgebied in het centrum van Lochem blijft autoluw.
- Parkeren doen we aan de rand van het kernwinkelgebied met voldoende parkeer- en oplaadvoorzieningen.
- De inrichting van de openbare ruimte is groen en aantrekkelijk en we houden het schoon.

- Panden die leeg staan krijgen een nieuwe bestemming die past in de omgeving en we zorgen ervoor dat huisjesmelkers of dubieuze ondernemers geen voet aan de grond krijgen.
- We maken met onze ondernemers afspraken over branchering om te voorkomen dat het winkel- en horeca-aanbod te eenzijdig wordt.
- We stimuleren de ontwikkeling van kleinschalige woon- en werkruimtes ten behoeve van nieuwe werkgelegenheid (startups) op plekken waar bestaande winkels wegvallen.

Toerisme

Onze regio is al jaren zeer aantrekkelijk voor toeristen, mede vanwege de goede balans met andere sectoren. De leefbaarheid en de economische betekenis van het toerisme voor de gemeente, inwoners en de ondernemers moet goed worden bewaakt.

Onze keuzes

- We houden onze toeristische trekpleisters levendig en aantrekkelijk.
- We betrekken inwoners over de betekenis van het toerisme voor hun regio of kern en staan open voor nieuwe ideeën.
- We ondersteunen de kleinschalige- en natuurcampings.
- We staan het opkopen van campings ten behoeve van dure vakantieparken niet toe.
- We verbeteren fiets- en wandelroutes en parkeergelegenheden aan de randen van onze natuur.

Agrarisch

De agrarische sector staat voor grote transities. Reductie van stikstofuitstoot, verkleinen van de veestapel en meer biologische landbouw komen op ons af. Dat vraagt om compenserende maatregelen, uitruilen en uitkopen van boerenbedrijven, verdergaande innovatie en soms ook andere bedrijfsmodellen.

Onze keuzes

- We zijn in gesprek met de agrarische sector, weten wat er leeft en stimuleren agrariërs en bedrijven die actief (innovatief) met de toekomst aan de slag gaan.
- We steunen de agrarische sector in de transitie van dierlijke naar meer plantaardige eiwitten.
- We zijn voor een natuur inclusieve landbouw en steunen boeren die met hun gewassen de biodiversiteit en natuur versterken actief, bijvoorbeeld door middel van vergunningen.
- De gemeente werkt met de provincie samen bij de uitkoop van topvervuilers onder de intensieve veehouderij vlakbij en in onze natuurgebieden.
- De gemeente geeft het goede voorbeeld, door lokaal geproduceerde duurzame producten te kopen en gebruiken, waar mogelijk Fairtrade en tegen een eerlijke prijs

MKB-bedrijven

Essentieel voor ons maatschappelijke toekomstige verdienvermogen zijn krachtige MKB-bedrijven zoals in de maakindustrie. Deze bedrijven zijn van harte welkom in onze gemeente.

Onze keuzes

- Nieuwe bedrijven worden bij komst in onze gemeente maximaal gefaciliteerd. We zorgen voor korte procedures en maximale ontzorging.

- Nieuwe bedrijfsgebouwen zijn duurzaam en geschikt voor productie van zonne-energie
- Er zijn voldoende betaalbare woningen beschikbaar voor personeel dat in de omgeving van zijn/haar werkplek wil wonen.
- We zorgen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat met goed openbaar vervoer, scholen en een bruisend verenigingsleven.

5. DUURZAAMHEID

De energietransitie

De klimaatverandering en de eindigheid van fossiele brandstoffen baren ons zorgen. De PvdA vindt dat een schone, duurzame en eerlijke koers nodig is. Een wereld met minder CO₂-uitstoot en een betere luchtkwaliteit, met geïsoleerde huizen, betaalbare energielasten en meer duurzame werkgelegenheid is naast een absolute noodzaak, ook een opdracht vanuit solidariteit.

In Lochem heeft de gemeenteraad meer dan 10 jaar geleden de ambitie uitgesproken “*in 2030 klimaatneutraal*” te zijn. De PvdA wil deze doelen halen, ook al lijken we nu al op een achterstand te staan. Wij willen dat alle activiteiten, die de gemeente onderneemt, getoetst worden aan deze ambitie.

Klimaatneutraliteit in 2030 vraagt om een set van maatregelen zoals wind, zon, het isoleren van huizen en gebouwen en het realiseren van een warmtenet. Ook waterkracht kan in onze gemeente een mogelijkheid zijn. De PvdA vindt dat de gemeente Lochem moet blijven participeren in het *Clean Tech regio*-initiatief van de Stedendriehoek omdat het realiseren van de klimaatdoelen altijd in een groter verband moet worden gezien.

De gemeente Lochem heeft vastgesteld dat het aardgasvrij maken van de wijken niet voor 2030 haalbaar is. In de komende periode van 2022-2026 zal duidelijk moeten worden hoe, op welke wijze en wanneer de wijken in de gemeente Lochem aardgas vrij gemaakt gaan worden. De PvdA vindt dat de gemeente een regierol moet blijven vervullen in de actualisatie en uitvoering van de transitievisie *warmte* van de gemeente. De transitie zal gefaseerd en wijkgericht moeten worden geïmplementeerd.

Zo'n energietransitie vergt een jarenlange investering, die zich pas na vele jaren terugbetaalt. Bij de afweging van kosten en baten willen we voorkomen dat de energietransitie de ongelijkheid en tweedeling vergroot. Huishoudens met hoge inkomens kunnen hun huis met subsidies verduurzamen, terwijl gezinnen met lage inkomens in hun slecht geïsoleerde woning met hoge energielasten achterblijven. Dat is oneerlijk en funest voor het draagvlak.

Waar de politiek de afgelopen vier jaar weinig heeft gedaan, zijn bewoners gelukkig wel aan de slag gegaan. Bijvoorbeeld door zelf zonnepanelen op het dak te leggen samen met en/of op initiatief van *Lochem Energie*. We willen dat iedereen mee kan doen en iedereen mee profiteert. We geloven daarbij in de kracht van het collectief en van de buurt. Daarom werken we wijk- en dorpsgericht, en is het onze plicht dat een groot gedeelte van de opbrengsten van de duurzame energieopwekking terecht komt bij de lokale gemeenschap. Met energiecoaches, energieambassadeurs en door burgerparticipatie heroveren we de zeggenschap en maken we het opwekken van onze energie weer tot wat het hoort te zijn: een nutsvoorziening van ons allemaal.

Het opwekken van zonenergie heeft grote impact op het landschap en windmolens kunnen belastend zijn voor de gezondheid van omwonenden. De PvdA wil vooral inzetten op zonenergie op daken van huizen, openbare gebouwen en bedrijven. Het realiseren van zonne-energieparken zal tweede prioriteit krijgen, waarbij rekening wordt gehouden met inpassing van zonne-energieparken in het landschap.

Wij sluiten vrijstaande windmolens niet uit. De gemeente zal daarbij de regie in handen houden en bepalen wat de randvoorwaarden zijn voor het plaatsen van deze windmolens. Inwoners, Lochem Energie, Viverion en IJsseldalwonen worden onze partners bij de uitvoering.

De PvdA is van mening dat daar waar grootschalige energieproductie voor de inwoners van Lochem overlast met zich meebrengt, deze inwoners mogen profiteren van de opbrengsten. De PvdA ondersteunt initiatieven bij het verduurzamen van de buurten, de zogenaamde Buurt Energie Strategie. Duurzaamheid stopt niet bij buurten, aanvullende initiatieven zullen altijd nodig blijven om de gemeente Lochem energieneutraal te maken.

Onze keuzes

- We willen in de regionale energiestrategie (RES) afspreken dat er in 2022-2026 in onze gemeente zowel zonneparken, zonnepanelen op (publieke} gebouwen als windmolen(s) worden aangelegd om energieneutraliteit in 2030 te kunnen realiseren. Om dit te bereiken zal de gemeente duidelijke kaders moeten vaststellen waar vergunningen voor zonne-energieparken en windmolens aan moeten voldoen zodat de regie bij het realiseren van deze energieparken en windmolens altijd bij de gemeente ligt.
- In onze gemeente is minimaal 50% van de duurzame energiebronnen in gemeenschappelijke handen en/of vloeit minimaal 50% van de winst van deze duurzame energiebronnen terug naar de lokale gemeenschap.
- We geven energiecoöperaties, waarvan de deelnemers actieve burgers zijn, voorrang bij de vergunningverlening. Dit vergroot het draagvlak.
- We vinden zoeklocaties bij voorkeur langs wegen en niet in de natuur. Op voorhand wijzen we zoeklocaties niet af, maar wegen deze in het totaal van de RES.
- We willen lokale initiatieven voor biogasproductie aanjagen.
- We willen leges voor duurzaamheidsprojecten verlagen.
- We willen openbaar vervoer stimuleren en zorgen voor een goede infrastructuur t.b.v. de elektrificatie van het wagenpark.
- Individuele veehouderijen in de gemeente kunnen groeien, maar de totale veestapel niet. Uiteindelijk is krimp nodig. Megastallen vinden wij een ongewenste ontwikkeling.
- Wij stimuleren afvalscheiding en -hergebruik met behoud van betaalbaarheid en service.
- Wij stimuleren ons eigen bedrijfsleven om als partner en initiatiefnemer te investeren in duurzaamheid en zo bij te dragen aan lokale werkgelegenheid.
- Iedereen profiteert mee van de energietransitie!

De energietransitie biedt volop kansen voor schone lucht, betere huizen, betaalbare energielasten en meer werkgelegenheid. Om daar te komen zijn er investeringen nodig. In onze gemeente kiezen we ervoor om de kosten en de opbrengsten eerlijk te verdelen en voorkomen we dat de energietransitie de ongelijkheid vergroot. Samenwerken met onze inwoners is daarvoor essentieel, voor het draagvlak én voor de betrokkenheid.

Onze keuzes

- Voor alle nieuwbouw geldt energieneutraliteit, zonder aardgasaansluiting
- We ontwikkelen beleid voor het verduurzamen van oudere woningen en gebouwen. Dit beleid zal gemarkeerd worden met een subsidieregeling voor de minder daadkrachtige inwoners en voor de sociale huurwoningen. We stichten hiervoor een verduurzamingsfonds.
- We werken met energieambassadeurs. Dit zijn inwoners, die vooropgaan in het verduurzamen van hun huis.

- We bouwen een woning om tot voorbeeldwoning om aan onze inwoners te laten zien wat de energietransitie inhoudt, welke voordelen verduurzaming kunnen bieden en welke kosten ermee gemoeid zijn.
- We willen daken van woningen en gebouwen, die daarvoor geschikt zijn, maximaal benutten voor lokale opwekking van zonne-energie.
- We organiseren voorlichtingscampagnes om het gebruik van warmtepompen en zonnepanelen te stimuleren.
- Wie zijn of haar huis wil verduurzamen, maar daar geen geld voor heeft, kan tegen gunstige voorwaarden een gemeentelijke subsidie/lening krijgen.
- Om de verduurzaming van bestaande koopwoningen per buurt te financieren, maken we onder andere gebruik van de ESCo-constructie. Hierbij worden afspraken over de te behalen energiebesparing gemaakt, zodat de risico's van de verduurzaming niet alleen bij inwoners komen te liggen.

Een energiezuiniger leven

Wij willen onze inwoners stimuleren om bewuster met energie om te gaan. Bij alle activiteiten om onze klimaatdoelen in 2030 te bereiken gaan we uit van burgerparticipatie.

Onze keuzes

- Onze energiecoaches helpen huishoudens met lage inkomens om hun energielasten te verlagen. Met kleine ingrepen kunnen onze inwoners vaak al energie besparen.
- De energiecoaches delen aan ieder huishouden met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum een energiebox uit. Hierin zitten duurzame producten, zoals ledlampen, een waterbesparende douchekop en tochtstrippen om het huis direct energiezuiniger te maken.
- Samen met de energiecoaches wordt gekeken hoe met de vervanging van welke apparatuur en/of met welk type isolatie, zoals dubbel glas en spouwmuurisolatie, de meeste energiebesparing kan worden behaald.
- We voeren een omruilmogelijkheid voor witgoed in voor inwoners met een inkomen tot 130% van het sociaal minimum. Via de gemeente kan oude, energie-slurpende apparatuur door energiezuinige varianten worden vervangen.
- We helpen de woning energiezuiniger te maken als olopende kosten voor energie niet op te brengen zijn. Dit wordt onderdeel van ons armoedebeleid.

Collectieve opgave

De verduurzaming van onze energievoorziening is bij uitstek een maatschappelijke en collectieve opgave. We beschouwen (de infrastructuur van) onze energie dan ook als een nutsvoorziening en pakken de zeggenschap over de warmtenetten in onze gemeente terug.

Onze keuzes

- We ondersteunen ondernemende inwoners, die samen een energiecoöperatie willen oprichten, met advies en met subsidies. Ook kleine projecten van burens tellen mee!
- We leggen in de prestatieafspraken met Viverion en IJsseldalwonen vast welke woningen worden verduurzaamd en welke verouderde en niet rendabel te verduurzamen woningen gesloopt en vervangen moeten worden.
- Wanneer er in een wijk of dorp renovatieprojecten op stapel staan en de straat wordt opengebroken, koppelen we daar direct energiebesparende en/of energieopwekkende oplossingen aan: we vervangen de riolering en tegelijkertijd leggen we een warmtenet aan.

- We kiezen voor een collectieve (wijk)aanpak bij de verduurzaming van woningen. Op het moment dat Viverion en IJsseldalwonen hun sociale huurwoningen gaat verduurzamen, willen we dat ook de vrije sectorhuurwoningen worden verduurzaamd. Dit is goedkoper en iedereen kan zo meedoen.
- We verduurzamen eerst de huizen, die er het slechtst aan toe zijn. Zo voorkomen we dat huishoudens met lage inkomens, die vaak in slecht geïsoleerde huizen wonen en al hoge energielasten betalen, verder op achterstand raken.
- We stimuleren eigen initiatief en coöperaties voor energieopwekking via ons lokale energieloket.
- We wijzen inwoners, die zelf een energiecoöperatie willen beginnen of zich bij een energiecoöperatie aan willen sluiten, op bestaande initiatieven als Buurkracht.
- De door buurtbewoners opgerichte energiecoöperaties bieden we de helpende hand en we nemen hindernissen weg. Zo vragen we geen leges bij vergunningen.
- Bij subsidieverlening aan beginnende energiecoöperaties leggen we vast dat het rendement binnen de coöperatie blijft en geïnvesteerd wordt in nieuwe duurzame initiatieven.
- Door de opbrengsten te investeren in nieuwe duurzame initiatieven brengen we onze energievoorziening steeds meer in handen van het collectief, stimuleren we de bouw van duurzame energie opwekkers blijvend en realiseren we stap voor stap dat onze energie weer een nutsvoorziening wordt.
- Het streven in onze gemeente blijft nul op de meter, maar om bijvoorbeeld jaren vijftig wijken energieneutraal te krijgen is een investering nodig, die onmogelijk valt terug te verdienen. In deze wijken is het zinvoller om de woningen te isoleren, zodat ze een energielabel B krijgen en de inwoners lagere energielasten betalen.

Voorbeeldfunctie.

De gemeente heeft bij de energietransitie een voorbeeldfunctie.

Onze keuzes

- We leggen panelen op alle geschikte daken van onze gemeentelijke gebouwen.
- Onze gemeente koopt 100% duurzame stroom in. Ook onze leveranciers en subsidie-ontvangende organisaties zetten we hiertoe aan.
- We voeren een duurzaamheidstoets bij ons inkoop- en aanbestedingsbeleid in.
- Bij de nieuwbouw van bedrijven(terreinen) nemen we strenge duurzaamheidseisen op: nieuwe bedrijven(terreinen) worden energiezuinig gebouwd, wekken hun eigen energie op en hebben een uitstekende waterafvoer.

De gevolgen van klimaatverandering

Door klimaatverandering zullen we in onze gemeente vaker te maken krijgen met hittegolven en hevige regenbuien. Om daar beter op voorbereid te zijn en de overlast te verminderen moeten we onze stad en dorpen klimaat adaptief maken.

Onze keuzes

- We kiezen ervoor om onze wijken te vergroenen, investeren in de aanleg van plantsoenen en bomen en maken door het verlagen van de parkeernormen meer ruimte voor het groen.
- Samen met de onderwijsinstellingen gaan we de schoolpleinen vergroenen.
- We moedigen bewoners met voorlichting aan om hun eigen tuin, dakterrassen en/of daken te vergroenen.
- Onze gemeente sluit zich aan bij Operatie Steenbreek: *tegels eruit en groen erin*. Om bewoners te stimuleren, stellen we containers voor de afvoer van tegels en grond voor een bepaalde periode per straat beschikbaar.
- In het bestek van bouwprojecten in onze gemeente nemen we eisen op over het groen in de (gemeenschappelijke) tuinen.
- In samenwerking met het waterschap gaan we het opvangen van regenwater verbeteren op de plekken waar bij een hevige regenbui veel overlast ontstaat.
- We maken onze stad en dorpen *rainproof*. Dit doen we door de aanleg van waterdoorlatende bestrating, de afvoer van schoon hemelwater naar de bodem of het oppervlaktewater, het gebruik van regentonnen, sedum op daken, meer oppervlaktewater en meer groengebieden in onze stad en dorpen.
- We stimuleren inwoners om hun regenwater op hun eigen terrein af te voeren door bijvoorbeeld minder tegels te gebruiken, meer groen te planten, of door de regenpijp niet naar de riolering te leiden, maar naar eigen grond of regenton.
- Bij nieuwbouwplannen, herbestemming en transformatie voeren we een watertoets uit en moeten de aanbevelingen worden opgevolgd.
- Bij het rioolonderhoud pakken we meteen ook de straat aan. We zorgen ervoor dat er meer groen wordt aangelegd en verbeteren de doorwatering.
- Wanneer door deze investeringen het rioolrecht omhooggaat, vangen we dit inkomensafhankelijk op. We laten doorrekenen of dit met de WOZ-waarde van woningen kan worden bepaald, zodat ook hier de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

Natuur en Biodiversiteit

Het landschap in de gemeente Lochem is zeer gevarieerd. Naast mooie natuur zijn er veel agrarische bedrijven, die vaak conflicteren met nieuwe eisen aan natuur en biodiversiteit.

De PvdA vindt dat we zuinig moeten zijn op dit unieke landschap en deze mooie natuur maar ook dat er ruimte blijft voor agrarische bedrijven.

Onze Keuzes

- De natuur wordt in onze gemeente beschermd en waar mogelijk maximaal toegankelijk gemaakt.
- Ook worden er nieuwe wandel- en fietspaden aangelegd.
- Er wordt met zorg omgegaan met (laan)bomen in onze gemeente. Kap vindt pas plaats als bomen niet meer te redden zijn, als de veiligheid in het geding komt of als kosten onevenredig hoog worden.
- Uitgangspunt wordt: als bomen worden gekapt, vindt herplanting plaats.

- In overleg met natuurorganisaties zoals Natuurmonumenten, Gelders Landschap & Kastelen, Staatsbosbeheer creëren we meer bos- en natuurgebied. Waar nodig wordt landbouwgebied op vrijwillige basis hiernaar toe getransformeerd, waarbij de boer natuurbeheerder wordt en hiervoor betaald krijgt.
- We bevorderen nieuwe heggen en houtwallen in het landschap.
- En veldbloemen langs akkerranden zaaien, houden we er in.